

1. «ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՆՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ (Կ-761-15.01.2024-ՊԻ-011/1) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

1. «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագծի (այսուհետ՝ Նախագիծ) 2-րդ հոդվածում՝ « 183¹» թվից առաջ լրացնել «180¹, 182» թվերը:
  2. Նախագծի 3-րդ հոդվածից հանել «180¹» և «182» թվերը:
  3. Նախագծի 4-րդ հոդվածը շարադրել նոր խմբագրությամբ. «Օրենսգրքի 254-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ մասից հանել «41.5, 47.14, 172.3» և «206.16» թվերը,
  4. Նախագծից հանել նախագծի 5-րդ հոդվածը:
-
2. Առաջարկում ենք նախագծի փաթեթից հանել «Պետական տուրքի մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքի Կ-761³-15.01.2024-ՊԻ-011/1 նախագիծը

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

Սույն առաջարկի առաջին կետով նախատեսվում է բացառել Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ և 182-րդ հոդվածներով նախատեսված իրավախախտումների ենթադրաբար զանցակազմի առկայության դեպքում ոստիկանության կողմից գործի քննության և միջամտող վարչական ակտ ընդունելու իրավասության առկայությունը: Յուրաքանչյուր հանգամանքին անդրադառնանք առանձին-առանձին:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածին առնչվող առաջարկների վերաբերյալ հիմնավորումներ

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածը վարչական պատասխանատվություն է նախատեսում հավաքներ անցկացնելու՝ օրենքով սահմանված կարգը խախտելու համար, իսկ հոդվածի մանրամասն վերլուծության արդյունքում գալիս ենք այն տրամաբանական եզրակացության, որ սվյալ իրավախախտումը ուղղակիորեն փոխկապակցված է համայնքի ղեկավարի, նրա լիազորությունների և պաշտոնական պարտականությունների կատարման հետ, հավաքի վերաբերյալ իրազեկման լուսումները անցկացնում է լիազոր մարմինը՝ համայնքապետարանը, բացի այդ, որպես «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված համապատասխան վարչարարություն իրականացնելու սուբյեկտ հենց հանդիսանում է համայնքապետարանը, իսկ ոստիկանության պարտականությունները բացառապես օժանդակող են՝ սահմանված «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածով, հետևաբար ոստիկանությունը, հանդիսանալով հավաքների ազատության իրացման օժանդակող պետական մարմին, չի կարող հանդիսանալ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենքի 180¹-րդ հոդվածով նկարագրված արարքը քննող և միջամտող վարչական ակտ կայացնելու իրավասությամբ օժտված սուբյեկտ:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 182-րդ հոդվածին առնչվող առաջարկների վերաբերյալ հիմնավորումներ

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենքի 182-րդ հոդվածի մասով առաջարկների իմաստը կայանում է նրանում, որ ոստիկանությունը, հենց «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածով պայմանավորված հանդիսանալով օժանդակող սուբյեկտ, ինչպես նաև ունենալով հնարավորություն դադարեցնել հավաքը, չի կարող ինքնաբերաբար նաև որոշում կայացնել անձի՝ ոստիկանության օրինական պահանջը չկատարելու վերաբերյալ, քանի որ այդ

կերպ անհամաչափորեն սահմանափակվում է կամ կարող է սահմանափակվել հավաքների ազատության Սահմանադրական իրավունքը:

Հավաքների ազատության իրավունքը, ինչպես նաև այդ իրավունքի սահմանափակման սահմանները ամրագրված են նաև «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայով, որի 11. 5. հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ հավաքների ազատության և այլոց հետ միավորվելու ազատության իրավունք՝ ներառյալ իր շահերի պաշտպանության համար արհմիություններ ստեղծելու և դրանց անդամակցելու իրավունքը»:

Կոնվենցիայի իմաստով հավաքների ազատության իրավունքը ունի ակտիվ և պասիվ դրսևորումներ. Ակտիվ դրսևորմամբ այն արտահայտվում է հավաքների մասնակցելով, պասիվ դրսևորմամբ՝ դրանք կազմակերպելով, հետևաբար հավաքների ազատության սահմանափակումների իրավաչափությունը, դրա օրինական, հիմնավոր և համաչափ լինելը կիրառելի է թե՛ դրանց կազմակերպման, թե՛ անկացման նկատմամբ:

Իրավունքի միջոցով ժողովրդավարության եվրոպական հանձնաժողովը՝ Վենետիկի հանձնաժողովը, իր 1/07/2014թ խորհրդատվական կարծիքի մեջ միանշանակ ամրագրել է, որ ներպետական օրենսդրությամբ հստակ պետք է նախատեսվեն հավաքների ազատության իրավունքի ղեկավար սկզբունքները, որոնցից հատկապես առանձնացվում են՝

1. հավաքների իրականացման թույլատրելիության կանխավարկածը,
2. խաղաղ հավաքները պաշտպանելու պետության պարտականությունը,
3. համաչափությունը:

Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանը՝ Աշուլյանն ընդդեմ Հայաստանի գործի 17.07.2008թ վճռով արձանագրել է, որ «հավաքների ազատության իրավունքը ժողովրդավարական հասարակությունում հիմնարար իրավունք է, այդպիսի հասարակության հիմնաքարերից մեկը, իսկ իշխանությունները որոշակի հանդուրժողականություն պետք է ցուցաբերեն խաղաղ հավաքների նկատմամբ, և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված հավաքների ազատությունը չպետք է զրկվի իր ողջ էությունից»:

Մկրտչյանն ընդդդեմ Հայաստանի գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի 11.07.2007 թվականի վճռով ՄԻԵԴը արձանագրել է, որ պետության կողմից միջամտությունը

հավաքների ազատության իրավունքին կհամարվի Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի խախտում, եթե այն չլինի՝ «նախատեսված օրենքով», չհետապնդի 2-րդ պարբերությամբ նախատեսված մեկ կամ մի քանի իրավաչափ նպատակ և չլինի «անհրաժեշտ ժողովրդավարական հասարակությունում» այդ նպատակների իրականացման համար:

Դատարանը նաև նշել է, որ Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածում առկա **«օրենքով նախատեսված» արտահայտությունը ոչ միայն պահանջում է, որ վիճարկվող միջոցառումը ունենա որոշակի հիմնավորվածություն ներպետական օրենսդրության մեջ, այլև այն վերաբերի քննարկվող օրենքի որակին:** Օրենքը պետք է մատչելի լինի բոլոր նրանց համար, ում այն վերաբերում է, ձևակերպված լինի բավարար ճշգրտությամբ, որպեսզի հնարավորություն տա նրանց, անհրաժեշտության դեպքում համապատասխան խորհրդի առկայության պայմաններում, ողջամտության սահմաններում կանխատեսել, թե տվյալ պայմաններում ինչ հետևանքներ կարող է ունենալ կոնկրետ գործողության կատարումը:

ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի զեկույցում նշվում է, որ պետությունը պարտավոր է ապահովել հավաքների ազատության իրավունքի իրացումը բոլորի կողմից՝ կանանց, երիտասարդության, հաշմանդամություն ունեցող անձանց, ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների, օտարերկրացիների և այլ անձանց կողմից, այլ կերպ ասած երաշխավորել այս իրավունքի իրացումը առանձ որևէ խտրականության, ինչպես նաև **երաշխավորել, որ հավաքների ազատության իրավունքի սահմանափակման հիմքերը նախատեսված լինեն օրենքով, անհրաժեշտ լինեն ժողովրդավարական հասարակությունում:**

Հետևաբար, նմանատիպ օրենսդրական կարգավորման պարագայում ոստիկանությունը, ի թիվս հավաքների անկացմանն առնչվող այլ լիազորությունների, կունենա նաև հայեցողական լիազորություն՝ «օրինական պահանջ» հնչեցնելու միջոցով, ի հակասումն Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի՝ ոչ օրենքով, այլ ավելի ցածր իրավաբանական ուժ ունեցող բանավոր վարչական ակտով փաստացի դադարեցնել հավաքը՝ դրա ապահովման միջոց էլ ծառայեցնելով 50000 դրամ տուգանք նշանակելու մասին որոշումը կամ այդպիսի որոշման ընդունման վտանգը, որը սույն փաթեթով հանդերձ քաղաքացու համար առաջացնելու նաև լրացուցիչ բեռ՝ 7400 ՀՀ դրամի չափով պետական տուրքի վճարման պարտականություն՝ այդպիսի միջամտող վարչական ակտը բողոքարկելու համար: Էլ ավելի բարձր պետական տուրքի սահման է դրված սույն նախագծով առաջարկվող կարգավորումների ընդունման պարագայում Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածով սահմանված պատասխանատվության կիրառման դեպքում

կայացված վարչական ակտերի բողոքարկման պարագայում: Մյուս կողմից, հարկ է նշել, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածի պարագայում քննության առարկա է դառնում նաև հնչեցված պահանջի օրինականությունը, որը հենց ոստիկանության կողմից քննվելու դեպքում չի կարող ապահովել օբյեկտիվության բավարար շեմը: Միաժամանակ, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածով սահմանված արարք կատարելու հիմքով ոստիկանության կողմից հայց ներկայացվելու դեպքում անձը, իհարկե, անկախ նման հայցի գոյությունից, կարող է բարձրացնել ոստիկանության գործողությունների իրավաչափությունը վիճարկելու հայց, այդ թվում՝ հակընդդեմ հայցով և մեկ վարույթով փաստորեն ՀՀ Վարչական դատարանը քննում է երկու գործ, մինչդեռ նախագծի ընդունման պարագայում ավելանալու է ՀՀ Վարչական դատարանի ծանրաբեռնվածությունը ևս, քանի որ վարույթները կարող են կրկնապատկվել: Մի կողմից առանձին վարույթով քննվի Ոստիկանության կողմից քաղաքացու նկատմամբ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 180¹-րդ հոդվածով նախատեսված արարք կատարելու հիմքով կայացված վարչական ակտը վիճակելու գործ, մյուս կողմից՝ ոստիկանության գործողությունները ոչ իրավաչափ ճանաչելու վերաբերյալ գործ:

«Պետական տուրքի մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքի Կ-761³-15.01.2024-ՊԻ-011/1 նախագիծը հանելու վերաբերյալ հիմնավորումներ

Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունք»:

Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք»:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի համաձայն. «Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

«Պայքար և հաղթանակ» ՄՊԸ-ն ընդդեմ Հայաստանի, «Պապոնն ընդդեմ Ֆրանսիայի», «Խալֆաուին ընդդեմ Ֆրանսիայի» և բազմաթիվ այլ գործերով կայացված որոշումներում Մարդու

իրավունքների եվրոպական դատարանն ամրագրել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով ամրագրված դատարան դիմելու իրավունքը բացարձակ բնույթ չունի, այն կարող է սահմանափակվել:

Այնուհանդերձ, կիրառված սահմանափակումները, այդ թվում պետական տուրքերը չպետք է այն աստիճանի սահմանափակեն անձի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքը, որ խաթարեն այդ իրավունքի բուն էությունը, Դատական պաշտպանության իրավունքի սահմանափակումները անհամատեղելի կլինեն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի հետ, եթե իրավաչափ նպատակ չհետապնդեն և չլինի ողջամիտ, հավասարակշռված կապ՝ գործադրվող միջոցների և հետապնդվող նպատակի միջև: Այս հարցի կապակցությամբ նույն դիրքորոշումն է արտահայտել նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանը՝ թիվ ԿԴ/0338/02/08 քաղաքացիական գործով 10.04.2009թ.կայացված որոշմամբ: **Դիտարկելով պետական տուրքի վճարման պայմանը որպես դատարանների մատչելիության և արդար դատաքննության իրավունքից օգտվելու նախապայման, անհրաժեշտ է քննարկել պետական տուրքի վճարումը դատարանների մատչելիության լույսի ներքո,**

ՀՀ սահմանադրական դատարանը, մի շարք որոշումներում (տե՛ս, ՍԴՈ-652, ՍԴՈ-690, ՍԴՈ-719, ՍԴՈ-765, ՍԴՈ-844, ՍԴՈ-873, ՍԴՈ-890, ՍԴՈ-932, ՍԴՈ-942, ՍԴՈ-1037, ՍԴՈ-1052, ՍԴՈ-1115, ՍԴՈ-1127, ՍԴՈ-1190, ՍԴՈ-1192, ՍԴՈ-1196, ՍԴՈ-1197, ՍԴՈ-1220, ՍԴՈ-1222, ՍԴՈ-1257, ՍԴՈ-1289) կարևորելով իրավակարգավորման մի շարք սկզբունքներ արձանագրել է, որ՝

- դատավարական որևէ առանձնահատկություն կամ ընթացակարգ չի կարող խոչընդոտել կամ կանխել դատարան դիմելու իրավունքի արդյունավետ իրացման հնարավորությունը, իմաստագրելել ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքը կամ դրա իրացման արգելք հանդիսանալ,
- ընթացակարգային որևէ առանձնահատկություն չի կարող մեկնաբանվել որպես ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակման հիմնավորում,
- դատարանի մատչելիությունը կարող է ունենալ այնպիսի սահմանափակումներ, որոնք
- չեն խաթարում այդ իրավունքի բուն էությունը
- դատարան դիմելիս անձը չպետք է ծանրաբեռնվի ավելորդ ձևական պահանջներով,

Իրավական որոշակիության ապահովման պահանջից ելնելով՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման համար անհրաժեշտ որոշակի իմպերատիվ նախապայմանի առկայությունն ինքնին չի կարող դիտվել որպես ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող:

Այլ հարց է, որ նման նախապայմանը պետք է լինի իրագործելի, ողջամիտ և չհանգեցնի իրավունքի էության խախտման:

Նախագծով փաթեթով ներկայացված ներկայացված նախագծերի դեպքում տարբերակված մոտեցում է ցուցաբերվում ոստիկանության կողմից կայացված վարչական ակտերի բողոքարկման համար, որի պարագայում պետական տուրքի առավել բարձր չափ է նշված, ընդ որում՝ բացակայում է տարբերակման հիմքը: Մյուս կողմից, ոստիկանության, այդ թվում՝ ոստիկանության մարմինների կայացված ակտերը առավել մեծ թիվ են կազմում ՀՀ-ում, հետևաբար այսպիսի տարբերակված մոտեցումը միմիայն հանգեցնելու է անձանց՝ դատարան դիմելու իրավունքից իրացման նվազեցմանը, քանի որ պետական տուրքը և դատարան դիմելու հետ առնչվող փոստային ծախսերի համագումարը անգամ գերազանցելու է բուն միջամտող ակտով սահմանված տուգանքի չափը Կ-761-15.01.2024-ՊԻ-011/0 նախագծի 6-րդ և 8-րդ հոդվածների կիրառման դեպքում, հետևաբար օբյեկտիվ իրականության մեջ անձի համար ավելի շահավետ է լինելու վճարել տուգանքը, որը տեսականորեն կարող է կազմված լինել օրենքի և իրավունքների խախտմամբ, քան թե բողոքարկել այն՝ դրանով իսկ խաթարելով Սահմանադրությամբ հռչակված Հայաստանի իրավական պետություն լինելու անկյունաքարային սկզբունքը: Այն դեպքերում, երբ վիճարկման հայց բերողի նպատակը արդարադատության միջոցով արդարությունը հաստատելն է, որը տվյալ դեպքում դրսևորվում է կոնկրետ չափի տուգանքի վերացմամբ, պետական տուրքի՝ բուն ակտով սահմանված չափից չնչին չափով նվազ լինելը կամ դրան հավասար լինելը և անգամ գերազանցելը խաթարում է արդարադատության բուն էությունը՝ անձի մոտ նվազեցնելով իր իրավունքների պաշտպանությանը դիմելու ցանկությունը: Վերոգրյալը հաշվի առնելով՝ ՆԳՆ Ոստիկանության և դրա մարմինների կողմից կայացված ակտերի բողոքարկման համար պետական տուրքի՝ անհամեմատ ու անհամաչափ ավելի բարձր շեմի սահմանելը համարում ենք ոչ հիմնավոր և արդարադատության էությունը խաթարող ինչի պատճառով առաջարկում ենք հանել այն սույն նախագծերի փաթեթից: